

Private mijmeringen over publieke rouw

COLUMN

Als u dit leest zijn de aanslagen in London geschiedenis, hoop ik. Niet dat de daders gepakt zullen zijn, die zijn dood. Niet dat de motieven helder zijn geworden, die zullen met de daders het graf ingegaan zijn. Maar sindsdien zullen andere verschrikkingen onze aandacht hebben opgeëist.

En die zullen opnieuw tot afschuw en verdriet hebben geleid, evenals de aanslagen in London dat doen terwijl ik dit schrijf. Het toeval wil dat ik in London was rondom de aanslagen. En ik merkte hoe ik werd meegesleurd in lokale emoties van het moment. In de metro ben je alert. Hoe wordt een rugzak neergezet? Wordt er mee gesmeten, dan is het een backpacker; wordt hij zachtjes neergezet, dan wekt dat argwaan. Naast de alertheid groeide ook verontwaardiging en afschuw over de willekeur van dood en verderf zaaiende acties naarmate ik er langer was. Lin toen het moment was aangebroken dat twee minuten stilte in acht zouden worden genomen voelde ik dan ook een sterke aandrang aan die oproep gehoor te geven en ook de straat op te gaan. In de tien minuten voor de twee minuten stopten bussen. Passagiers stapten zijwendend uit en namen plaats op de stoep, chauffeurs deden hetzelfde. Voetgangers vertraagden hun pas en kwamen tot stilstand. Kantoren liepen leeg. Zwigend nam men plaats op het trottoir, starend naar de verstilde straat. Alsof Ti Ka van Ti Ta Thvenaar de stad had stilgezet. Een stad bevroren in

pijnt en de scepticus in mij ontdooid. Mike Hume, columnist van de Times, schudde me weer wakker met zijn retorische vraag of na deze indrukwekkende twee minuten stilte nu twaalf maanden van stilte konden worden afgeroepen over herdenkingsbijeenkomsten, nachtwakes en condoleance-mogelijkheden. Hume haalde mijn tijdelijke goedgelovigheid onderuit. Ik leefde even in de veronderstelling dat dit massale 'nee' tegen de terroristen wel iets uit zou halen. Hume wees er fijntjes op dat de bomanslagen niet bedoeld waren als populariteitspol en dat onze gezamenlijke actie dan ook weinig indruk zou maken op de terroristen en hun aanhang. Touché. Terug op aarde.

En op afstand beschouwend kan ik me weer overgeven aan kritische reflectie. Wat schreef Patrick West enige tijd geleden? Mensen die publiek rouwen doen dat vooral omdat ze daar *zelf* een goed gevoel bij hebben. Niks compassie. Egoïsme. 'Recreationeel rouwen', noemt hij het. Ook in de dagbladen overheerst gestaag een kritische toon. Het begon met een 73-delige (!) serie 'Dianarama' in de Volkskrant na de dood van prinses Diana. Berichtjes die een ander licht moesten werpen op de zaak. Zo vernamen we bijvoorbeeld dat Elton John 37 dagen nodig had om van 'Candle in the wind' het meest verkochte lied te maken. 'Inhaken en meehullen' was de veelzeggende titel van een artikel van Annemieke Leclair in HP/De Tijd in 1999. Maar de media wakkerden de emoties ook aan.

Na het bloedbad in Erfurt sprak de

Henk Schut.
Psycholoog en als
docent en onderzoeker
werkzaam aan de
capaciteitsgroep
Klinische Psychologie
van de Universiteit
Utrecht.

plaatselijke bevolking er schande van hoe de 'Scheiss-pressé' de camera's richtte op de hardst huilenden. Kijk- en oplage-cijfers als excuus. Het zal allemaal waar zijn, ongetwijfeld. Maar in een recent onderzoek door enkele studenten van de Universiteit Utrecht onder willekeurige Nederlanders kwam naar voren dat deelnemen aan uitingen van publieke rouw geen samenhang vertoont met persoonlijkheidskenmerken. Bovendien hangt de aandrang tot publieke rouw niet noemenswaardig samen met bijvoorbeeld orangejekte rondom het WK voetbal of overdadige buitenkerstversiering rond de jaarwisseling. Daarmee wordt zoiets als emotioneel exhibitionisme, vaak door sceptici genoemd als 'motief' voor publieke rouw, onwaarschijnlijk. De scepticus zal ongetwijfeld nog steeds in staat zijn zijn prikkelende zwarte licht te laten schijnen op de materie, maar hij zal creatiever moeten worden om geloofwaardig te blijven. Maar om publieke rouw dan toch maar in termen van altruïsme, rouw en verontwaardiging te beschouwen, dat weet ik dan ook weer niet. Maar ik voelde het wel zo in London. Of is dat nu juist het verraderlijke? ■

Henk Schut